

Frank Tamás

Semmelweis Egyetem

Elsőként a Nemzetgyűlésben: Slachta Margit politikai ágenciája és a női reprezen- táció kérdése (1920–1922)

„(...) követeli a nőknek a férfakkal való teljes politikai egyenjogúságát.”
(Slachta Margit felszólalása a Nemzetgyűlésben, *Nemzeti Újság*, 1922. febr. 15, 3.)

Bevezetés

Jelen kutatás során az első női nemzetgyűlési képviselő, Slachta Margit médiareprezentációját vizsgálom az 1920–1922 közötti időszakra vonatkozóan a kiválasztott nagy elérésű, politikai orgánumok segítségével. Kísérletet tettem arra, hogy Slachta Margitot érintő témákat feltárjam, interpretáljam és a kor-szak közpolitikai diskurzusai mentén kontextualizáljam. Fontosabb kutatási kérdéseim: a sajtó milyen tematikus keretek között jelenítette meg az első női képviselőt, érzékelhető-e a női politikai hang artikulációja, és ez milyen nar-ratívát közvetített Slachtával kapcsolatosan, továbbá kimutathatók-e a lapok között politikai orientációból, szerkesztőségi pozícióból és sajtópia-szi szerep-ből fakadó publikációs eltérések. Kutatásom kvalitatív kutatási keretrendszer mentén zajlott. A lapok kijelölésének egyik szempontja a politikailag eltérő és jelentős olvasótábor megléte volt. Ennek a szempontnak az érvényesítése elsődleges cél volt; ezen kutatói döntés áll annak háttérében, hogy a korpusz-ba nem került be több, Slachta Margit által szerkesztett periodika, például a *Magyar Nő* című sem.

Életút

Az 1884-ben született felvidéki, jó módú polgári családból származó Slachta Margit igen korán megtapasztalta a családi élet előnyeit és a család nélküli élet nehézségeit. Apja – bankárként – rossz gazdasági döntésének eredményeké-pen csődbe vitte a Kassai Takarékpénztárat, melynek korábban igazgatója,

majd egy évig vezérigazgatója is volt. A családfő a válságból a kiutat keresve 1908-ban az emigrálás mellett döntött és az akkor már huszonnégýévesen tanítóképesítõ vizsgával, német-francia szakos polgári iskolai tanári képesítéssel rendelkező Slachta nem tartott családjával, hiszen ekkor már Budapesten az állami tanítónõképzõben nevelõtanárként dolgozott.

Elõtte egy év tanéven keresztül Gyõrben tanított, ahol életre szóló hatást tett rá Farkas Edith, akinek inspirációjára bekapcsolódott a patronázs munkába. Elkötelezõdése olyannyira erõs, hogy 1908-ban felhagyott a tanítással és onnantól teljes energiáját a szociális munkának szentelte. Nyelvtudása hatalmas elõnyt jelentett számára: még ugyanebben az évben az Országos Katolikus Nõvédõ Egyesület Berlinbe küldi, majd hazatérve év végén ötödmagával alapítótagja és alelnõke a Farkas Edith-féle Szociális Missziótársulatnak (Sándorfi 2004). A következõ közel egy évtized alatt a gyakorlati munkája során megtapasztalta a segítségnyújtás hatékony formáit, a különbözõ társadalmi rétegek valós viszonyulását a szociális nehézségekhez.

Egyértelművé vált számára, hogy politikai kapcsolatok nélkül nem tud sikert elérni. 1918-ban a Keresztényszocialista Párt tagja, majd a Keresztény Nõi Tábor vezetője lesz. A Tanácskormány idején beadvánnyal fordult a parlagon heverõ földek megművelése tárgyában, valamint megalapította a XI. számú termelõszövetkezetet. 1920 tavaszán a Keresztény Nemzeti Egység Pártja képviselõjeként az I. kerület nemzetgyűlési képviselõjévé választották Csilléry András, korábbi miniszter ellenében. (Az MSZDP nem indult el a választáson.) Soron következõ, 1922-ben megtartott választáson már nem indulhatott el Farkas Edith és a katolikus egyházi vezetés támogatásának elmaradása miatt. A konfliktus miatt 1923-ban megalakította a Szociális Testvérek Társaságát.

Ezt követõen ugyan a politikai közélettõl egy idõre visszavonult, de további tevékenysége továbbra sem nélkülözte a kiállást a nõkért, a szociális támogatásokért, a krízishelyzetben élõkért, a minõségi és mindenkinek elérhetõ oktatásért. Szakítva a Szociális Missziótársulattal 1923-ban többedmagával megalapította a Szociális Testvérek Társaságát majd támogatások gyűjtése, szervezetépítés céljából Erdélyben, Nyugat-Európában és az Amerikai Egyesült Államokban agitált. Hazatérte után, melyrõl a napilapok is beszámoltak, kizárólag az új szervezete égisze alatt tevékenykedett. Miután nem indulhatott újból a mandátumért a karitatív, közéleti szerepe ugyan megváltozott, de nem tört meg, elhivatottsága, eltökéltsége semmit sem csökkent. Céljai elérése érdekében – érezve a politikai támogatás szükségességét – politikai aktivizmusa folytatásaként 1930-ban az angyalföldi városi törvényhatósági bizottság tagja lesz. Politikai kiállása a közjóért, a hátrányos helyzetűekért, az üldözettekért nem csak a szõlamok szintjén jelent meg: az egyre szélsõségebb politikai dis-

kurzus és a politikai elnyomás miatt teljes elánnal állt ellen a szélsőjobboldali narratívának, elítélte az antiszemitizmust, és többször nyíltan fellépett a deportálások ellen, sőt a Vatikánban próbált meg politikai segítséget kérni XII. Pius pápától. A nyilas hatalomátvétel után zsidókat bújtatott, menleveleket biztosított többedmagával a menekülni, bujkálni kényszerülőknél.

Az 1945. évi nemzetgyűlési választásokon a Polgári Demokrata Párt listáján jutott be a Parlamentbe, majd 1947-ben a Keresztény Női Tábor jelöltjeként vált képviselő. Ugyanezen év október végén az egyik felszólalását követően 60 napra felfüggesztették képviselői mandátumát; utolsó felszólalására 1948 júniusában került sor. Az iskolák államosítása elleni fellépése miatt az ekkor már igen erős kommunista irányvonal számára vált szinte ellenséggé, és ezt megérezve, Mindszenty letartóztatásakor elmenekült az országból (Mona, 1992): 1949. június 22-én tartva a letartóztatástól a húgával Ausztriába szökött, majd álnéven, bízva a visszatérésben az Egyesült Államokba emigrált. Még 1951-ben is reménykedett a hazatérésben, és ennek előkészítése érdekében Bécsbe költözött. Látva-érezve a politikai klímát, belátta, nincs esélye hazatérni, így két évvel később, 1953-ban már saját nevén a tengerentúlra költözött és egészen a haláláig ott élt. 1974. január 6-án Buffalóban hunyt el.

Slachta Margit és a nyilvános tér

Már aktivizmusa első időszakában hitt az oktatás és a kommunikáció fontosságában. Slachta újságszerkesztői és újságírói tevékenysége a magyar keresztény nőmozgalom nyilvánosságtörténetének meghatározó fejezete. 1915 márciusától 1918 januárjáig *A Keresztény Nő* című kéthavonkénti lap szerkesztője volt, majd 1918 márciusától 1920 februárjáig a lap *Magyar Nő* címen jelent meg, ugyancsak az ő szerkesztésében. E fórumokon a keresztény feminizmus programját, a nők közéleti szerepvállalását, szociális felelősségét és választójogi igényeit képviselte. Írásai nem pusztán publicisztikai megszólalások voltak, hanem mozgalmatszervező, politikai és nevelő célzatú szövegek is. 1934 és 1945 decembere között *A Lélek Szava* című lap felelős szerkesztőjeként működött, amelyben katolikus világnézeti, társadalmi és közéleti kérdésekkel foglalkozott. A harmincas-negyvenes években publicisztikája különösen élesen fordult szembe a hitleri, náci eszmekörrel és az embertelenség politikájával. Cikkei, beszédei és nyilatkozatai a keresztény szociális gondolat, a női méltóság és az erkölcsi közélet követelményét kapcsolták össze. Újságíróként Slachta nem kívülálló megfigyelő volt: a sajtót a társadalmi cselekvés, a lelkiismeretformálás és a politikai felelősségvállalás eszközének tekintette. Nyílt kiállása

miatt 1944-ben az elsők között tiltják be a lapot a náci ideológia elleni írásai miatt. A sajtórendelet (6080/1938. M.E. rendelet) szigorítása után felvételét kérte a sajtókamarába, hogy továbbra is publikálhasson (Mona 1997).

A nők helyzete az I. világháború után

Bár tanulmányunk nem taglalja részletesen a feminizmus tárgykörét, Slachta Margit okán mégis szükséges érinteni a nők helyzetét a vizsgált korszakban. A nők emancipációs törekvései a – modernitás jegyében – a 19. század végétől gyorsuló ütemben jelölték ki azon területeket, melyek esetében szükségesnek vélték ágensei a változást. A nők választójoga, a munka világa, a reprodukciós jogok számítottak a nőjogi mozgalmak legfőbb célterületeinek. Természetesen ezen mozgalmak társadalmi rétegenként, akár földrajzi régióként is eltérő víziókat próbáltak megvalósítani (Sárai Szabó 2014).

Az I. világháború alapvetően rajzolta át és egyben gyorsította fel a korábbi, monolitszerű változatlanyságot mutató férfi-nő kapcsolatot. A hadviselő felek hátszágát egyre nagyobb mértékben biztosították azon női rétegek, akik korábban a társadalmi hierarchia és megbecsültség alacsonyabb fokán álltak. A munka világa radikálisan megváltozott és bizonyosságot nyert a nők teljesértékű munkavégzésének új ethosza, mely ezáltal érintette a munkaerőpiacon kívül a szavazati jog kérdéskörét is. Az említett munka világa terén például a háború előtti évhez képest, amikor a praxisban a tanítónők aránya 31% volt 1921-re 13 százalékos növekedést mutatott (Asztalos 1928); a tanítóképzőkben tanuló nők aránya még magasabb, már 60 százalék körüli a húszas években.

A Tanácsköztársaság a nők számára is biztosította a szavazati jogot, mely a későbbi években folyamatosan szűkítésre került. A Friedrich-kormány (1919. aug. 15 – nov. 24) az írni-olvasni tudást, a betöltött 24. évet, hat év magyar állampolgárságot és félév helyben lakást szabta a nők választójogi feltételének. A lakosság 40 százalékát elérő szavazati jog a Horthy-korszak későbbi éveiből visszatekintve már igen impozánsnak tekinthető. A fehérterror időszakában már a múlt homályába veszett ez a 40 százalék. Az 1920. évi választáskor még az előbbieket szerint voksolhattak a nők, majd Bethlen István kormánya tovább szűkítette a választásra jogosultak körét, így a női voksolók számát, arányát is redukálta, de nők – bár korlátozott számban – választók és választhatók maradhattak.

A nők háború utáni években érezhető új típusú jelenléte – mely már a 19. század utolsó harmadában megkezdődött – nem mindenki számára volt üdvöztető. A nők szerepvállalása kettősséget mutatott. Egyrészt a háborúból

hazatért hadviselt férfiak reintegrálása a munka világába kihívásokat jelentett (Grayzel 2013), másrészt az emancipációs törekvések sikerein felbuzdulva a nők egy része további sikerekben reménykedett, például az öltözködés, a luxuséltvitel felvállalása tekintetében (Husztai-Szlama 2023), vagy abban, hogy minden felsőoktatási képzést nyissanak meg a nők számára is, vagy „a fogyasztás mint az önmegvalósítás, identitásképzés eszköze” megélhető lehessen a nőknek is (Sipos 2015).

A politikai is rezonált az igényekre. A feminista, emancipációs mozgalmak mellett megjelentek a századfordulótól kezdődően a konzervatív nőmozgalmak is. A keresztény feminizmus nemzetközi reprezentációja a 19–20. század fordulóján bontakozott ki, amikor a női emancipáció kérdései – a tanuláshoz, munkához, közéleti részvételhez és választójoghoz való jog – a keresztény társadalmi tanítás nyelvén is megfogalmazódtak. Európában és Észak-Amerikában katolikus és protestáns nőmozgalmak egyaránt bekapcsolódtak a szociális reformok, a nővédelem, a munkásnők érdekképviselése és a választójogi küzdelmek világába (Traina 2024). A keresztény feminizmus sajátossága, hogy nem a család és a vallás elutasításával, hanem azok erkölcsi újraértelmezésével kívánta igazolni a nők társadalmi méltóságát és közéleti jogosultságát. A korai 20. századi katolikus nők több országban a választójogi mozgalmakkal is érintkeztek, noha a két világháború között világnézeti törésvonalak is erősödtek a keresztény és szekuláris feminizmus között. A keresztény feminizmus, melynek szószólója volt Slachta Margit is, a nők edukációját, a nők választójogát, bizonyos pályák megnyitását, a családi élet fontosságát hangsúlyozta, de egyértelművé téve a keresztény hit alapvetését (Balázs 2017).

Ezzel szemben az antifeministák elutasították a nők megjelenését a munka világában, a nők politikai aktivitását (Sipos, é. n.). A forradalmi hullámot követő konzervatív fordulat ugyan erősítette a konzervatív nőjogi mozgalom erejét, de a tömegkultúra hatása egyértelműen mutatta a nők megváltozott szerepének irányvonalát. Hozzá kell tennünk, a különböző női szférák vonatkozásában erős töredezettség érzékelhető a különböző mozgalmak narratívái tekintetében (Sárai Szabó 2022; Nagy 2025). A munka világában való női részvétel megítélésénél is jóval markánsabban jelent meg a nők politikai szerepvállalásának megítélése, és különösen a közjogi szerepvállalás kérdése.

A kutatás sajtótörténeti kerete

A sajtókutatások az elmúlt időszakban egyértelművé tették, hogy nem csak az explicit tartalmakon keresztül, hanem a látens tartalmak révén is árnyalni, bőví-

teni lehet ismereteinket az adott időszak vonatkozásában. A konkrét információkon túl a sajtótartalmak lehetővé teszik a vizsgált időszak, személy megismerésének olyan alternatíváját, melyek a klasszikus levéltári kutatások által feltárt adatok akár meghaladását vagy az információs hiátus pótlását is jelenthetik, valamint általa megismerhető a korszak miliője, mentalitása is (Bodó 2025).

A sajtó vizsgálata esetében nem kerülhető meg – és ez különösen igaz a Horthy-korszak időszakára – a szerkesztőségek politikai kötöttsége, hiszen a publikációs szándék, illetve akár az információk elhallgatása révén az olvasóközönség tájékoztatásának mikéntje nagymértékben függ a szerkesztőség, a lapkiadó politikai orientációjától, illetve hatalmi érdekétől. A szerkesztőségek kapcsolati hálója, akár kormányzati vagy piaci alapú dotációja (hirdetések révén) a hosszú távú fennmaradást is szolgálja, mely egyben egzisztenciális kérdéssé is válhat.

Az I. világháború és az azt követő közvetlen évek visszaesése után a sajtópiac expanziója figyelhető meg, bár a trianoni térvessztés következtében az olvasóközönség létszáma egyértelműen csökkent. A főváros-centrikus lapkiadás dominált. A legolvasottabb országos napilapok Budapesten kerültek kiadásra. 1920-ban szám szerint 628, 1921-ben 639 orgánium jelent meg hazánkban (Elekes 1927), de a legolvasottabb napilapok száma néhány tízre tehető (Buzinkay 1993). A sajtópolitikai közélet messze nem érte el a háború előtti dinamikát, melynek egyik oka a Tanácsköztársaság restaurációjától való kormányzati félelem volt. Horthy Miklós és köre, valamint Bethlen István miniszterelnök – bár eltérő mértékben – egyetértett abban, hogy a sajtó kontrollálása alapvető érdeke a politikai hatalomnak, a társadalmi elitnek, ezért különböző jogtechnikai eszközökkel próbálták meg a kormánykritikus szerkesztőségeket, ha nem is a kormány álláspontjának elfogadására kényszeríteni, inkább a kevésbé erőteljes kritika felé orientálni. Az utólagos cenzúra, a rotációs papír elosztását felügyelő bizottság összetétele, a kolportázsjog megvonásának lehetősége, illetve az újságírók, szerkesztőségek ellen indított sajtóperek által kellő nyomás alá helyezhették a sajtót.

Kevés szó esik az újságíró társadalom megosztottságáról, melynek gyökere alapvetően többes. Egyrészt a háborús narratíva támogatása-ellenzése osztotta meg a szakmai közösséget és egyben sajtóellenes közhangulatot generált a húszas évek elején is (Klestenitz 2010), másrészt szinte ezen nyomvonal mentén haladva a kormánytámogató és kormánykritikus újságírás létjogosultsága is éket vert közéjük, illetve egy kevésbé tárgyalt szegmens: hogyan viszonyuljon az újságíró társadalom az újságírásképzéshez. Legyen-e felsőfokú újságíróképzés vagy a korábban járt út, az irodalmi pálya teremtse meg továbbra is az utánpótlást (Rudisch 2025; Sipos 2002).

A kutatás módszertana

A sajtóelemzés során arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen tartalmak mentén jelent meg 1920–1922 között Slachta Margit a vizsgált újságokban, és ezen tartalmak milyen közpolitikai szemléletet tükröznek. A kutatás során keresőszavas feltárás történt: Slachta Margit szókapcsolat által a korpuszba került cikkek szűrése után sajtóelemzés zajlott. A korpuszba került sajtóműfajok: tényközlő-tájékoztató (hír, tudósítás, riport) és a véleményközlő (vezércikk, kommentár) tartalmak. Fontos megjegyezni, hogy a korszakban a publikációs szokásjog szerint az előbb említett sajtóműfajok esetében a szerzők nevei nem szerepeltek a cikkeik után, gyakran még a vezércikkek esetében sem látható aláírás.

A következő kutatási kérdésekre kerestem a választ. Milyen tartalmak által jelenítették meg Slachta Margitot a vizsgált lapok az olvasóik számára? A női reprezentáció látható-e? A női hang, a nők érdeke artikulálódik-e Slachta megszólalásainak, aktivitásainak sajtóreprezentációja által? Kérdés továbbá a tartalmak időbeli dinamikája. Hogyan változik a vizsgált időszakban, nemzetgyűlési képviselőként eltöltött két év alatt a Slachta Margitot érintő, a róla szóló, az általa képviselt témák sajtótartalmainak időbeli dinamikája, időbeli eloszlása?

A kiválasztott orgánumok a saját politikai platformjuk szempontjából véleményformáló, véleménybefolyásoló erővel rendelkeztek. A kiválasztott újság egyike, mely reprezentatívnak tekinthető az ellenzéki orgánumok között, *Az Est*, amely amerikai típusú politikai bulvárlapként a húszas és a harmincas évek első felében megkerülhetetlen médiaszereplő és ezáltal a politika aktorai által félt publikációs felület volt. A *8 Órai Újság* kormányközeli politikai bulvárlapként próbált meg hasonló sikert elérni, de messze nem járt olyan sikerrel, mint ellenzéki konkurensa. A kormány tagjai, a kormányhoz hű politikai oldal képviselői gyakran a lap által közltek elvárásaikat, illetve informálták olvasóikat a kormány álláspontjával kapcsolatosan vagy félhivatalos kormányzócsőként funkcionált az orgánum (Frank 2025).

Az 1918-ban létrejött Bangha Béla vezette Központi Sajtóvállalat dedikált célja volt katolikus orgánumok kiadása, a katolikus klérus álláspontjának kommunikálása, a vallásos, keresztény-nemzeti öntudat erősítése. A *Nemzeti Újság* 1919-ben indult és 1944-ig adták ki, így világnézeti szempontból közel állt Slachta Margit által képviselt világnézethez, ennek a politikai irányzatnak a reprezentatív platformja volt. -- A kutatás limitációjaként szükséges rögzíteni, hogy bár a kiválasztott orgánumok saját politikai táboruk szempontjából mérvadónak számítottak, a vizsgálat korlátozottan alkalmas arra, hogy a lapok

által között tartalmak alapján általánosító erejű, akár a közvélemény álláspontjára vonatkozó megfogalmazást tegyünk.

A kutatás eredménye

Az ország legolvasottabb politikai bulvárlapja, *Az Est*, Slachta Margit nemzetgyűlési képviselői működésének időszakában mindössze egy alkalommal szentelt figyelmet a politikusnőnek. 1920 februárjában, az ínségakció támogatására a Royal-Apollóban rendezett exkluzív eseményen Slachta Huszár Károly miniszterelnököt fogadta, többek között Stadler Frida és Csernoch János hercegprímás társaságában. Stadler Frida a Katolikus Leányok Országos Szövetségének igazgatójaként a korszak katolikus nőmozgalmi hálózatának egyik meghatározó szereplője volt (Sándorfi 2004, 146). Csernoch hercegprímás az 1920-as választásokig visszafogott, óvatos politikai magatartást tanúsított, majd a keresztény-nemzeti erők választási sikere után ismét aktívabban kapcsolódott be a közéleti és egyházpolitikai folyamatokba (Hatos 2025). Mindezek alapján megállapítható, hogy *Az Est* Slachta Margit közéleti szerepvállalását csak marginálisan tematizálta, s a lap hasábjain nem bontakozott ki róla érdemi sajtódiskurzus.

A kormányközeli *8 Órai Ujság* a nemzetgyűlési választás I. kerületi állásának tárgyszerű ismertetésekor közölte, hogy Csilléry András és Slachta között pótválasztásra kerül sor. Júniusban a lap Slachta két interpellációjának címét idézte: az egyik a közéleti viszonyokat, a másik a római strandfürdő félbemaradt építési munkálatait érintette. Ezt követően a lap csaknem egy éven át nem közölt érdemi tartalmat politikai működéséről. 1921 nyarán a háborúból hazatért hadifoglyok fogadásáról szóló beszámolóban jelent meg ismét, immár nemzetgyűlési képviselőként reprezentatív közéleti szerepben, miközben parlamenti felszólalásaiban több alkalommal sürgette a hazatért hadifoglyok támogatását. A fogadást a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége szervezte, amely ebben az időszakban kiemelt karitatív és társadalomszervező tevékenységet fejtett ki a hadifoglyok hazatérésének és reintegrációjának támogatásában (Nagy 2025). Néhány héttel később saját választókerületében számolt be az eltelt év eredményeiről, majd átadta a szót Hegedüs Lóránt pénzügyminiszternek, aki a gazdasági élet normalizálódásának lépéseit ismertette. Ezt követően a lap ismét csak mintegy egy év elteltével közölt vele kapcsolatos hírt: ekkor már a leköszönő nemzetgyűlési képviselők számára tartott, általa kezdeményezett istentisztelet állt a tudósítás középpontjában. Mindez arra utal, hogy az orgánum Slachta politikai aktivitását csak szórva-

nyosan jelenítette meg, s ezzel közéleti szerepvállalását a nyilvánosságában erősen korlátozott láthatóságra redukálta.

A katolikus egyházi-közéleti nyilvánossághoz szorosan kapcsolódó *Nemzeti Újság* 1920 januárjában számolt be a Vigadóban tartott politikai ülésről, amelyet a női szervezetek körzetvezetői számára rendeztek. A tudósítás szerint Huszár Károly miniszterelnök felszólalását követően Haller István miniszter emelkedett szólásra; a felszólalókat Slachta vezette fel, majd a választási programhoz kapcsolódóan ő mondta el a zárszót is (*Nemzeti Újság*, 1920. jan. 7.). A választások első szakaszát követően, január végén a miniszterelnök nagyszabású politikai rendezvényen mondott köszönetet a Keresztény Női Tábornak a budapesti választási sikerért, külön kiemelve Slachtát, mert úgy vélte „valóban ideálja a keresztény magyar nőnek. Maga a megtestesült szerénység, de egyben maga a céltudatos energia.” (*Nemzeti Újság*, 1920. jan. 28. 3). Huszár a budapesti választási eredményeket is hangsúlyozta, amelyekben a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja minden várakozást felülmúlóan szerepelt. A miniszterelnök elmondta: „tisztaban van azonban azzal, hogy ezt főképpen a női tábor önzetlen munkálkodásának köszönheti s ezért külön elismeréssel van mindazokkal, legkivált vezérükkel, Slachta Margittal szemben, akik ebből kivették részüket” (i. m.). A lap ezzel Slachtát a keresztény-nemzeti politika női arcaként, illetve a katolikus nőmozgalmi szervezőmunka legitim képviselőjeként jelenítette meg.

A január végi miniszterelnöki elismerésre mintegy politikai visszhangként reagált Slachta márciusban, amikor az I. választókerületi gyűlésen egyértelművé tette, hogy a nők aktív részt kérnek a keresztény restauráció politikai programjából. A választást megelőzően több alkalommal tartott programbeszédet a Tábanban, amelyekben hangsúlyozta a nők politikai szerepvállalásának jelentőségét. A *Nemzeti Újság* terjedelmes vezércikkben értelmezte Slachta sikerét, amelyet élesen szembeállított a liberális és feminista nőmozgalmi irányzatokkal: „A női világból is eltűntek a magyar suffragettek és ennek tulajdonítható, hogy a választásokon nem találkoztunk felborzolt hajú fiatal nő-képviselőjelöltekkel sem, kik feltűrt ujjakkal és feminista igékkel tülekedtek volna a porondon.” (1920. márc. 9. 1).

A március 25-i választás előtt a lap éles küzdelmet prognosztizált Slachta és mindenekelőtt Csilléry András között. Március 20-án, öt nappal a szavazás előtt jelent meg először az a narratíva, amely szerint a párt igazságtalan helyzetet teremtett azzal, hogy Slachta ellenében további kereszténypárti jelölteket is indított: Csilléry mellett Szentirmay Ödön táblabíró és Török Elemér antiszemita párti jelöltet. A hivatalos jelölt melletti kampányban Apponyi Albertné is agitált, majd Huszár Károly és Haller István is nyíltan őt

támogatta. Az I. kerületi választási küzdelem oly mértékben kiéleződött, hogy az I. kerületi pártelnök nyílt levélben állt ki Slachta mellett, emlékeztetve a közvéleményt arra, hogy 1918-ban ő kezdte meg a keresztényszocialista párt fővárosi megszervezését, amelynek eredményeként a januári választáson — a női tábor hathatós közreműködésével — 22 körzetből 15-ben győzelmet arattak. Slachta megválasztását követően a lap ismét a keresztény kurzus politikai sikerének bizonyítékeként értelmezte az első női mandátum megszerzését.

Az ellenforradalmi időszak kezdetén a politikai közbeszédben markánsan megjelent a „bűnös, liberális Budapest” stigmatizáló toposza (Donáth 2022). Ez a diszkurzív konstrukció részben a Tanácsköztársaság időszakában aktív gyáripari munkásság, részben pedig a polgári-liberális értelmiség politikai szerepvállalása nyomán tapadt a főváros lakosságának jelentős részére, s egyúttal jelentősen megnehezítette a keresztény-nemzeti kurzussal szembeni politikai kritika hatékony nyilvános artikulációját. Hatos Pál kutatásai arra is rámutattak, hogy 1918-tól kezdődően Budapesten egy intenzív, alulról szerveződő „katolikus Budapest” formálódott, amelynek választási sikere nagyrészt a „vallásgyakorló nők fokozódó politikai aktivitásának” volt köszönhető; ez a mobilizáció a keresztény-nemzeti pártok fővárosi győzelmében is meghatározó szerepet játszott (Hatos 2025, 162). E megállapítást nem cáfolja, de árnyalja, hogy az 1920-as nemzetgyűlési választásokon az MSZDP nem vett részt, miközben az érvénytelen szavazatok aránya megközelítette a húsz százalékot. Ezeket az érintettek részben „MSZDP-voksokként” értelmezték, ami a fővárosi választói magatartás politikai olvasatát összetettebbé teszi (Ignác 2013).

Áprilisban Slachta a rákospalotai pártszervezet szociális célú gyűjtőakcióján jelent meg. A *Nemzeti Újság* 1920. április 27-én arról tudósított, hogy a Nemzetgyűlés elfogadta a család-, nő- és munkásvédelemre vonatkozó javaslatát. 1920 májusában több alkalommal is reprezentatív közéleti szerepben jelent meg. A román hadsereg 1920 tavaszán vonult ki a Tiszántúlról; ezzel összefüggésben Debrecenben zászlóbontó ünnepséget rendeztek, amelyen kormányzati és nemzetgyűlési reprezentánsok is részt vettek, köztük Slachta. Noha a debreceni programsorozatról a lap másfél oldalas beszámolót közölt, jelenléte csupán periferikus említésként jelent meg a tudósításban. A választásokat követően sor került a pártszervezet átalakítására és az új pártvezetés megválasztására is. Haller István megtartotta pártelnöki pozícióját, Slachta pedig — többek között — a női szervezkedés igazgatói tisztségét kapta meg (*Nemzeti Újság*, 1920. máj. 20. 2).

1920. június 4-én aláírták a trianoni békeszerződést, ezt követően pedig a belpolitikai nyilvánosságot mindinkább a kormányválság értelmezési kerete határozta meg. A *Nemzeti Újság* hasábjain ugyanakkor Slachta képviselői

szerepfelfogásának újszerű elemei is kirajzolódtak. A választói akarat képviselőnek konzultatív jellegű modelljét jelezte az a júniusban tartott választókerületi tájékoztató, amelyen bejelentette: a jövőben minden törvényjavaslatot előbb nyilvános gyűlésen, majd kerületi bizottságokban kíván megvitatni, s csak ezt követően foglalna állást a Parlamentben. Ez a gyakorlat a mandátum gyakorlásának közvetlen választókerületi kontrollját, illetve a politikai képviselő társadalmi beágyazottságának erősítését célozta.

Nemzetgyűlési felszólalásai közül az első érdemi sajtómegjelenés a *Nemzeti Újság* június 17-i lapszámában olvasható, amelyben a hazatérő hadifoglyok ellátásával összefüggésben benyújtott interpellációjáról számoltak be. A június 19-i lapszámban közölt írás alcíme – „Slachta a botbüntetés mellett” – a későbbi értelmezésekben politikai támadásokra adott alkalmat. A botbüntetés támogatásának bélyege oly mértékben rögzült, hogy még 1945 utáni parlamenti képviselőisége idején is támadási felületként szolgált ellene (Petrás, Slachta, Szabó 2021). A későbbi recepcióban sokan úgy értelmezték, hogy a képviselőnő általánosságban foglalt állást a testi fenyegetés alkalmazása mellett, miközben a tudósítás egyértelműen az árdrágítókkal szembeni szankciók szigorításának kontextusában közölte Slachta támogatását: „Szigorú intézkedéseket az árdrágítók ellen! – Slachta Margit a botbüntetés mellett” (*Nemzeti Újság*, 1920. jún. 19., 1). Az eset jól mutatja, hogy egy sajtócím stigmatizáló ereje miként válhatott a későbbi politikai emlékezetben önálló értelmezési keretté, részben leválva az eredeti parlamenti és sajtókontextusról.

1920 nyarán a pártvezetés jóváhagyta, hogy neve felkerüljön a törvényhatósági választások jelöltlistájára is. Simonyi-Semadam kormánya 1920. július 19-én mondott le, s a kibontakozó kormányválság nyomán meginduló politikai egyeztetésekbe a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja Slachtát is bevonta. A párt nemcsak a Horthy Miklós kormányzónál tett látogatás alkalmával delegálta őt, hanem a kisgazdapárttal folytatott tárgyalások során is a pártdelegáció tagjaként jelent meg. Mindez azt jelzi, hogy Slachta Margit ekkorra nem pusztán nőmozgalmi-közéleti szereplőként, hanem a keresztény-nemzeti politikai elit képviselőjeként is pozíciót nyert.

1920 őszén erőteljes hangvételű nyílt levél jelent meg, amikor a Nemzetgyűlés az új választójogi törvénytervezetet tárgyalta. Slachta értelmezése szerint a tervezet a nők választójogát „törölné el egyelőre a megyei és községi választásoknál is” (*Nemzeti Újság*, 1920. okt. 15., 4). Álláspontja egyértelműen a női politikai részvétel jogi és morális legitimációjára épült: „a nő választójoga nem pártpolitikai kérdés: a keresztény kultúrtársadalomnak, a keresztény világnézet uralmon maradásának és az emberi igazságosság érvényesülésének kérdése ez” (i. m.). A megszólalás retorikája jól mutatja, hogy Slachta a női

választójog ügyét a keresztény társadalompolitikai és igazságossági keretben artikulálta. 1921-ben tovább folytatta a nők politikai részvételének legitimálására irányuló agitációs és közéleti tevékenységét. Álláspontja a korszak keresztény nőmozgalmi diskurzusán belül is progresszív politikai képviselőfelfogást tükrözött, különösen akkor, amikor a miskolci női tábor előtt arról beszélt, hogy „ma már mindenki tudja, hogy a parlament, amikor dönt az ország sorsa felől, dönt a családi életéről is és ezért szükséges, hogy a nők is foglalkozzanak politikával” (Nemzeti Újság, 1921. jan. 16., 4). Érvelése a magánszféra és a közélet hagyományos elválasztását kérdőjelezte meg.

A nők jogainak törvényi elismerése a földbirtokreform nemzetgyűlési vitájában is hangsúlyosan megjelent. Módosító javaslata első látásra terminológiai természetűnek tűnhetett, valójában azonban érdemi társadalompolitikai jelentőséggel bírt: azt indítványozta, hogy a „földet kaphat az a férfi” szókapcsolat helyett „az a munkás és az a családfenntartó” fordulat kerüljön a törvényszövegbe. Érvelése szerint számos nő családfenntartóként élt, továbbá a hadifogságban lévő vagy onnan még haza nem tért férfiak esetében sokszor kizárólag a feleség tudott eljárni a család nevében. A javaslat ezért a női családfenntartói szerep jogi láthatóvá tételét, valamint a földhöz jutás társadalmi jogosultságának nemi alapon történő szűkítésével szembeni korrekciót célozta.

Előző évi ígéretéhez híven ismét beszámolt a Keresztény Női Tábor tagságának a Nemzetgyűlésben általa támogatott törvényekről és határozatokról. Külön kiemelte az anya- és csecsemővédelem területén elért eredményeket, valamint a dohánygyárakban a női munkavállalók egészségvédelmét szolgáló felügyelői állások létrehozását. E beszámoló jól érzékelteti, hogy politikai tevékenységében a női közéleti képviselő, a szociálpolitikai érzékenység és a munkásnővédelem kérdésköre szorosan összekapcsolódott.

Slachta Margit a Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége keretében is előadást tartott a női választójog kérdéséről, és határozottan tiltakozott a női szavazati jog tervezett korlátozása, illetve politikai súlyának csökkentése ellen. Érvelésében a politikai részvételt nem kiváltsággként, hanem általános emberi jogként határozta meg: „a politikai jog általános emberi jog, amely a nőt mint embert megilleti.” Szerinte a női választójog nemcsak jogegyenlőség, hanem világnézeti és nemzetpolitikai kérdés is volt, mivel meggyőződése szerint a nők a keresztény és nemzeti eszme szolgálatában különösen jelentős társadalmi erőforrást képviselnek. Ennek jegyében a különböző nőszervezetek összefogását sürgette, vagyis a női politikai érdekérvényesítést szervezeti együttműködésre és mozgalmi koordinációra kívánta építeni (Nemzeti Újság, 1921. máj. 15., 8).

1921 júniusában ismét beszámolt nemzetgyűlési tevékenységéről, s ennek keretében újból hangsúlyozta a női választójog politikai és jogegyenlőségi alapvetését. Álláspontja szerint „érthetetlen, hogy a mindenkori belügyminiszterek a fejlődés szekerét vissza akarják fordítani. A nők (...) „nem törnek női uralomra, csak az igazságos emberi jogokért küzdenek” (Nemzeti Újság, 1921. jún. 14., 4). A megfogalmazás egyszerre utasította el a női politikai részvétellel szembeni félelmeket, és a választójogi követelést az emberi jogi igazságosság diskurzusába helyezte. A Nemzetgyűlésben – a kötelező iskoláztatás szigorításáról szóló törvényjavaslat tárgyalása során – a tankötelezettség hatékonyabb érvényesítését és a gyermekvédelmi szempontok erőteljesebb figyelembevételét sürgette. Ez a felszólalás jól illeszkedett abba a politikusi szerepfelfogásba, amelyben a női jogkiterjesztés, a szociálpolitikai érzékenység és a nevelésügyi reformigény egymással összekapcsolódó társadalompolitikai területként jelent meg.

A királykérdés a kormánypárti képviselőcsoporton belül is éles politikai törésvonalakat hozott felszínre, amelyek a nemzetgyűlési felszólalások során rendre érzékelhetővé váltak. A második királypuccsot követő novemberi parlamenti vitákban a *Nemzeti Újság* részletesen ismertette Slachta álláspontját, s a közbekiáltások közlésével a törvényhozási vita feszült, erősen polarizált atmoszféráját is érzékeltette. A detronizációt – noha azzal nem értett egyet – a kialakult politikai helyzetben tudomásul vette. Álláspontja ugyanakkor a trianoni békeszerződés parlamenti szentesítésekor is következetes maradt: a nemzetgyűlési döntést elfogadta, de annak morális és nemzetpolitikai következményeit a keresztény-nemzeti közjogi gondolkodás keretében értelmezte. A lap így olyan politikusként jelenítette meg, aki a legitimista érzékenység, a közjogi lojalitás és a kényszerű politikai realitás közötti feszültséget igyekezett összeegyeztetni.

1921 novemberében ismételten a nők politikai részvételének bővítése mellett érvelt, és arra ösztönözte nőtársait, hogy minél nagyobb számban kapcsolódjanak be a közéletbe. Az év utolsó napjaiban is ülésező Nemzetgyűlésben újra szót kért, s felszólalásában világosan megfogalmazta politikai hitvallását: „az igazságosság, a méltányosság, a haza és emberszeretet nevében kérem tehát a nők aktív és passzív választójogát” (Nemzeti Újság, 1921. dec. 29., 2). A megnyilatkozás retorikája jól mutatja, hogy Slachta a női választójogot egyszerre jogegyenlőségi, morális és nemzetpolitikai kérdésként értelmezte. Különösen jelentős, hogy nem csupán az aktív választójog, vagyis a szavazati jog mellett foglalt állást, hanem a passzív választójog érvényesítését is követelte. Ezzel a női politikai jelenlétet nem pusztán választói részvételné, hanem teljes értékű képviseleti jogosultságként artikulálta.

1922. január 1-jén jelent meg írása, amelyben a legfontosabbnak ítélte szociálpolitikai intézkedéseket foglalta össze. A cikk három pontban részletezte azokat a javaslatokat, amelyeket a társadalmi szolidaritás és a szociális igazságosság érvényesítése szempontjából különösen támogatandónak tartott. Ezek közé tartozott a közjótékonysági adó bevezetése, a 32 év feletti nőtlenek, továbbá a kifejezetten jómódban élő gyermektelenek, valamint az egy-két gyermeket nevelő családok megadóztatása. Emellett javasolta a nagylakások számfeletti szobáinak luxusadóval való terhelését is, amelyből a lakhatási válság egyik legsúlyosabb társadalmi tüneteként megjelenő vagonlakók nyomorán kívánt enyhíteni (Slachta 1922). A cikk jól mutatja, hogy szociálpolitikai gondolkodásában a közteherviselés erkölcsi indokolása, a családpolitikai szempontok és a háború utáni nyomor enyhítésének programja szorosan összekapcsolódott.

1922 januárjában a választásokra készülő Keresztény Női Tábor megkezdte politikai mozgósító tevékenységét. A szervezet gyűlésén felszólaló képviselőnk kijelölte a kampány legfontosabb súlypontjait, mindenekelőtt a női politikai képviselet megerősítését és a közéleti szerepvállalás morális-pedagógiai megalapozását. Érvelése szerint a társadalmi reformok és a „másokért való önzetlen munkálkodás” programja csak akkor válhat hatékony politikai cselekvéssé, ha mögötte megfelelő intézményes erő és képviseleti pozíció áll: „De ehhez politikai hatalom is kell.” Ugyanakkor a női tábor belső megosztottságára is figyelmeztetett, amely szerinte gyengíthette a szervezet politikai érdekérvényesítő képességét (Nemzeti Újság, 1922. jan. 8., 2). A tudósítás alapján a Keresztény Női Tábor nem pusztán választási támogató szervezetként, hanem politikai nevelési, mobilizációs és érdekképviseleti fórumként is működött.

1922 januárjában már zajlott az új választójogi törvényjavaslat nemzetgyűlési vitája, amely a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártján belül is érzékelhető politikai feszültségeket hozott felszínre. Slachta az előző évben is súlyos aggályokat fogalmazott meg a nők választójogának tervezett szűkítése kapcsán, s álláspontját 1922 januárjának végén memorandum formájában is a Nemzetgyűlés elé terjesztette. A beadvány társadalmi támogatottsága jelentős volt: 107 társadalmi egyesület és 32 pártszervezet csatlakozott hozzá. A párton belül eközben tovább folytak az egyeztetések Klebelsberg Kuno belügyminiszter részvételével annak érdekében, hogy a Nemzetgyűlés elfogadhassa a választójogi előterjesztést. A párt vezetői ugyan aggályosnak tartották a női szavazati jog korlátozását, a kulturális cenzúr bevezetését azonban többen elfogadhatónak vélték.

Február elején a kormány már nyíltan felvállalta, hogy az új javaslatban korlátozni kívánja a nők választójogát. Vass József miniszter ezt egyértelműen meg is fogalmazta: „Abba semmiesetre sem egyezhetik bele a kormány, hogy

a nőknek a férfiakkal egyenlő census alapján adjanak választójogot.” (Nemzeti Újság, 1922. febr. 1., 4). A módosítás ügyében februárban is intenzív parlamenten kívüli lobbitevékenység zajlott. Több képviselő ellentmondásosnak tartotta, hogy a kormánypárt politikai mozgósításában számított a női szavazatokra, valamint a női szervezetek munkájára, ugyanakkor a választójog egyenlő feltételeit nem kívánta biztosítani számukra. Slachta ezt a politikai kettősséget sérelmezte, és nyilvánosan szóvá is tette. A választójogi törvény a kormánypárt megosztottsága miatt végül nem került nemzetgyűlési szavazásra, Bethlen azonban a módosítások érvényesítését olyan fontosnak tartotta, hogy az új szabályozást rendeleti úton illesztette a jogrendbe, a 2200/1922. M. E. számú kormányrendelet formájában.

1922. február 28-án a Nemzeti Újság arról tudósított, hogy Slachta Margit „nem lép fel többé volt kerületében és visszavonul a politikai szerepléstől.” (Nemzeti Újság, 1922. febr. 28., 3). A rövid hír jelentősége túlmutat az egyszerű jelöltállítás információn: a lap a politikai visszalépést nem részletes konfliktustörténetként, hanem tömör, tényszerű közlésként jelenítette meg, miközben a döntés hátterében Slachta egyházi-szervezeti kötöttségei, valamint a választójogi küzdelemben elszenvedett politikai kudarcok is szerepet játszhattak.

A jelöltállítás időszakában újbóli indulását a keresztény-nemzeti politikai közegben sokan magától értetődő politikai realitásként kezelték. Missziós nővérként azonban felettesi engedélyre volt szüksége ahhoz, hogy nemzetgyűlési képviselőjelöltként ismét szerepet vállalhasson. Ezt a támogatást Farkas Edith-től, a Szociális Missziótársulat vezetőjétől már nem kapta meg. Slachta a döntés erkölcsi és lelkiismereti tétjét világosan megfogalmazta, amikor úgy vélte, hogy „irányt kellene változtatnia, ami – tekintve, hogy ehhez belső meggyőződése hiányzik – részéről megalkuvás lenne” (Nemzeti Újság, 1922. márc. 3., 3). Ennek következtében visszavonult a nemzetgyűlési politikától. Döntésének hátterében ugyanakkor nem csupán intézményi-fegyelmi korlátok álltak: kudarcként élte meg, hogy a választójogi szabályozás parlamenti vita és törvényhozási döntés helyett rendeleti úton valósult meg, továbbá a detronizációval sem értett egyet. Mindez azt jelzi, hogy politikai pályaszakaszának lezárulása egyszerre volt szervezeti engedelmességi konfliktus, lelkiismereti-politikai dilemma és a keresztény-nemzeti kurzus belső feszültségeire adott személyes válasz.

Összegzés

A kutatás során Slachta Margittal kapcsolatos sajtóközleményeket tártam fel, elemeztem és sajtó-, politika- és neveléstörténeti kontextusba ágyazva interp-

retáltam három reprezentatív periodika – *Az Est*, a *8 Órai Újság* és a *Nemzeti Újság* – tartalmi alapján. A három lap jelentős olvasótáborral rendelkezett, és saját politikai, társadalmi, illetve felekezeti kötődésű olvasóközönsége körében számottevő véleményformáló potenciállal bírt. Ebből következően lényegi kérdésként merül fel, hogy e lapok milyen módon konstruálták meg Slachta Margit nyilvános képét, illetve milyen reprezentációs stratégiák mentén tették láthatóvá vagy éppen marginalizálták kutatásom alanyát. Elemzésemben azt vizsgáltam, hogy a sajtó milyen tematikus keretek között jelenítette meg az első női nemzetgyűlési képviselőt, miként érzékelhető-e a női politikai hang artikulációja, továbbá kimutathatók-e a lapok között politikai orientációból és sajtópiaci szerepből fakadó publikációs eltérések.

Az Est és a *8 Órai Újság* az 1920–1922 közötti időszakban lényegében perifériára szorította, sőt bizonyos értelemben sajtónyilvánosságon kívül helyezte a keresztény-konzervatív képviselőnőt és ezzel együtt politikai, szociális, illetve nőemancipációs munkásságát. Ennek egyik lehetséges magyarázata – különösen *Az Est* esetében – a lap politikai-ideológiai pozíciója és Slachta keresztény-szociális, legitimista, illetve konzervatív értékrendje közötti jelentős távolságban kereshető. Ugyanakkor figyelemre méltó ellentmondás, hogy a nők választójogának expresszív képviselte elvileg éppen a liberális, demokratikus és kormánykritikus sajtó politikai önértelmezésével lehetett volna összeegyeztethető.

Az 1915-ben indult, *8 Órai Újság* esetében a kortárs sajtómegítélés szerint is meghatározó volt az a vélekedés, hogy a lap Bethlen István politikai érdekköréhez közel álló bulvárnapi lapként működött. Ebből következően kevésbé volt valószínű olyan tartalmak közlése, amelyek a kormányzati politika irányát, szellemiségét vagy társadalompolitikai álláspontját nyíltan bírálták volna. Slachta nemzetgyűlési aktivitásának első szakaszát elsősorban szociálpolitikai érzékenység, karitatív felelősségvállalás jellemezte. A hiperinfláció, a háború utáni társadalmi dezintegráció, a vagonlakók tízezreinek helyzete, valamint az éhező gyermekek tömegei olyan problémaköröket rajzoltak ki, amelyekben megszólalásai nem csupán humanitárius, hanem közvetett módon kormánykritikai jelentést is hordozhattak. Így a képviselőnő sajtóbeli negligálása a lap politikai érdekei és szerkesztőségi logikája felől értelmezhetővé válik. Különösen a választójogi törvény módosításának előkészítésétől kezdve érzékelhetően szűkült mozgástere a politikai nyilvánosságban. A kormányzat ebben az időszakban nem játszott nyílt kártyákkal: a kormánypárt képviselőit sem tájékoztatták teljeskörűen a választójogi törvényjavaslat szűkítő rendelkezéseiről, miközben a detronizációs törvény időszakában a politikai táboron belüli törésvonalak is felerősödtek. Ebből az aspektusból nézve a *8 Órai Újság*

kevésbé volt érdekelt Slachta nőemancipációs törekvéseinek nyilvánosságra hozatalában, hiszen azok a választójogi szűkítés bírálataként, vagyis közvetett kormánykritikaként is értelmezhetők voltak.

A *Nemzeti Újság* keresztény-nemzeti napilapként határozta meg önmagát, ezért egyértelműen ahhoz a politikai, felekezeti és társadalmi-kulturális környezethez kapcsolódott, amely Slachta közéleti szerepvállalásának hátterét is adta. A lap nem csupán közvetítette, hanem értelmezte és legitimálta is azt az értékrendet, amelyhez a politikai tevékenysége illeszkedett. Ebből következően a megjelenése az orgánumban jól magyarázható: missziós nővérként, szociális munkát végző közéleti szereplőként és keresztény nőmozgalmi aktorként a lap értékrendi horizontján belül hiteles és reprezentálható személyiségként jelent meg.

Az 1920-as évben és 1921 első felében a publikációk elsősorban reprezentatív, karitatív és társadalmi jelenlétet kötődő szerepkörökben láttatták. Rendezvények díszvendégeként, szociális akciók prominens résztvevőjeként, illetve keresztény-nemzeti közösségi események meghatározó nőalakjaként tűnt fel, miközben nemzetgyűlési tevékenysége, közjó melletti kiállása és az adózás társadalmi igazságosságot érvényesítő, egalitáriusabb megközelítése kevésbé vált láthatóvá. Ennek egyik magyarázata az lehet, hogy az újonnan felálló Nemzetgyűlés első időszakának politikai napirendje nem elsősorban a szociálpolitikai kérdésekre fókuszált.

A publikációs mintázat változása az új választójogi törvényjavaslat körüli politikai viták felerősödésével vált érzékelhetővé a lap hasábjain. Ekkor határozottan artikulálta álláspontját a nők választójogának megőrzése, illetve a politikai jogegyenlőség elve mellett. Felfogása szerint a nőket és a férfiakat azonos politikai jogok illetik meg, s ezt a véleményét több fórumon következetesen képviselte; megszólalásait a *Nemzeti Újság* is idézte, illetve közvetítette. A női választójog megtartása érdekében jelentős szervezőmunkát végzett: agitációs tevékenységet folytatott, memorandumához politikai és civil támogatókat keresett, és a női állampolgári jogok kérdését a keresztény társadalompolitikai gondolkodás keretein belül igyekezett érvényesíteni. Törekvései azonban nem vezettek eredményre, amiről a lap szintén beszámolt. A periodika azt sem hallgatta el teljesen, hogy milyen indokok állhattak támogatásának megvonása mögött, noha a döntés politikai szándékairól és mélyebb hatalmi összefüggéseiről 1922 márciusáig nem esett érdemi szó, s ezt követően is inkább csak visszafogottan, diszkrét szerkesztőségi utalások és óvatos megfogalmazások formájában jelent meg a kérdés. E sajtóbeli kezelésmód arra utal, hogy a lap egyszerre törekedett Slachta keresztény-nemzeti hitelességének fenntartására és a kormányzati-politikai konfliktusok nyílt tematizálásának elkerülésére.

A kormányzat vezetői, Bethlennel az élen, politikai kockázatként érzékelték az MSZDP parlamenti visszatérésének lehetőségét, különösen a háború utáni társadalmi átrendeződés és a gyáripari munkásság létszámának növekedése miatt. E választói csoportban jelentős számban voltak jelen nők is, ami a női választójog fenntartása esetén a kormányzati erőter számára nehezen kontrollálható politikai potenciált jelenthetett. A kormányzati kalkuláció mögött az a feltételezés állhatott, hogy a korábbi választójogi szabályozás alapján az 1922. évi választás nem hozna kellően biztos vagy a kormány társadalom-politikai narratívájának megfelelő arányú győzelmet.

Slachta markáns személyisége, következetes közéleti magatartása és megalkuvásmentes keresztény társadalmi hitvallása kétségtől jelentős politikai és erkölcsi súlyt adott szerepvállalásának. Ugyanakkor valószínűsíthető, hogy éppen ez az elvhűség, valamint a pártfegyelmet nehezen tűrő habitusa nem segítette a következő választási ciklusra történő újbóli jelölését. A bethleni konszolidáció politikai logikája ugyanis elsősorban a kiszámítható kormánypárti többségre, a társadalmi konfliktusok kontrollált kezelésére épült, nem pedig az olyan morális-politikai pozícióval rendelkező képviselői magatartásra, amelyet képviselt. Ebből a szempontból Slachta a női politikai ágencia reprezentánsaként is nehezen volt beilleszthető a konszolidálódó hatalmi struktúrába.

Nyíltan vállalt legitimista felfogása sem kedvezett további kormányzati vagy egyházi támogatottságának. Ezt a helyzetet tovább árnyalta Farkas Edith misszióvezető társadalmi kapcsolatrendszere: Horthy Miklós feleségével ápolt baráti viszonya, valamint a kormányzói családhoz fűződő kapcsolódás Slachta politikai támogatásának visszafogására ösztönözhetett. A felekezeti különbség – Slachta katolikus identitása és a Horthy család református kötődése – önmagában nem tekinthető döntő tényezőnek, de a korszak felekezeti-politikai terében további értelmezési réteggé járulhatott hozzá a támogatási viszonyok átrendeződéséhez.

A választójogi törvénymódosítás ügyében Slachta Margit olyan politikai agilitást és nyilvános érdekérvényesítő aktivitást mutatott, amely már nem csupán személyes parlamenti szerepvállalását, hanem a mögötte álló felekezeti és nőmozgalmi intézményi háttér kormányzattal való viszonyát is érinthette. A nők választójogának következetes védelme, a memorandumok szervezése, a nyilvános megszólalások és a politikai támogatók keresése olyan konfliktust hordozott, amely veszélyeztethette a katolikus társadalmi szervezetek és a kormányzat közötti pragmatikus együttműködés fenntartását. A katolikus egyházi támogatás megvonása mögött nem kizárólag a kormányzattal fennálló jó viszony megőrzésének szándéka húzódnak meg, hanem az általa

képviselt politikailag aktív, vallásos nőideállal szembeni intézményi fenntartás is. Szerepvállalása ugyanis a keresztény női hivatás hagyományos értelmezését tágitotta ki: a karitatív, nevelői és szociális feladatvállalás mellett a nők politikai jogainak védelmét, a közéleti megszólalás legitimitását is hangsúlyozta. Ebből következően háttérbe szorítása a korszak vallási és társadalmi nemi normáinak feszültségére is rámutat. A támogatás megvonása mögött tehát nemcsak politikai taktika, hanem a politikailag aktív katolikus női szerepmoddell intézményes korlátozásának igénye, illetve a vallási dogmatizmus erősödése is feltételezhető (Somodi, 2026).

Mindezek tükrében megállapítható, hogy Slachta Margit a két világháború közötti magyar politikai nyilvánosságban vitathatatlan politikai ágensként, a női állampolgári jogok következetes képviselőjeként és a keresztény szociális gondolat közéleti artikulálójaként jelent meg. Sajtóbeli reprezentációja ugyanakkor nem volt egységes: a vizsgált orgánumok politikai orientációja befolyásolta láthatóságának mértékét és értelmezési kereteit. A publikációs mintázat egyértelműen jelzi, hogy megjelenítése nem pusztán személyes politikai teljesítményének sajtóreprezentációja volt, hanem a korszak választójogi vitáinak, nőpolitikai diskurzusainak, felekezeti érdekviszonyainak reprezentációs konstrukciója. A politikailag kötött orgánumok közötti eltérések jól detektálhatók.

Felhasznált irodalom

Elsődleges források

- sine nomine. „A miniszterelnök a keresztény nőkhöz.” *Nemzeti Újság*, 1920. január 7.
- sine nomine. „A miniszterelnök nagy beszéde a női tábor kettős gyűlésén. Lelkesen ünnepelték Slachta Margitot.” *Nemzeti Újság*, 1920. január 28.
- sine nomine. „A budaiak Slachta Margitért.” *Nemzeti Újság*, 1920. március 9.
- sine nomine. „Nő-képviselőjelölt.” *Nemzeti Újság*, 1920. március 9.
- sine nomine. „A Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának és pártkörének új vezetőse.” *Nemzeti Újság*, május 20.
- sine nomine. „Ötórás zárt ülés a Házban.” 8 *Órai Újság*, 1920. június 6.
- sine nomine. „Slachta Margit beszámolója.” *Nemzeti Újság*, 1920. június 9.
- sine nomine. „Szigorú intézkedéseket az árdrágítók ellen! Slachta Margit a botbüntetés mellett.” *Nemzeti Újság*, 1920. június 19.
- sine nomine. „Nyílt levél minden keresztény magyar nőhöz. Keresztény magyar nők!” *Nemzeti Újság*, 1920. október 15.

- sine nomine. „A szociális missziótársulat Miskolcon.” *Nemzeti Újság*, 1921. január 16.
- sine nomine. „A Magyarországi Nőegyesületek Szövetségének közgyűlése.” *Nemzeti Újság*, 1921. május 15.
- sine nomine. „Homonnay Tivadar és Slachta Margit beszámolója.” *Nemzeti Újság*, 1921. június 14.
- sine nomine. „Szegényügyi és gyermekvédelmi felügyelők.” *Nemzeti Újság*, 1921. július 22.
- sine nomine. „Megszavazták a trónfosztójavaslatot.” *Nemzeti Újság*, 1921. november 6.
- sine nomine. „Női szavazati jog, királykérdés és a „Hangya” a Házban. Slachta és Apponyi napja a nemzetgyűlésen.” *Nemzeti Újság*, 1921. december 29.
- Slachta, Margit. „A nyomor karrierje.” *Nemzeti Újság*, 1922. január 1.
- sine nomine. „A Keresztény Női Tábor hozzálat a választási munkához. Slachta Margit a nők politikai munkájáról.” *Nemzeti Újság*, 1922. január 8.
- sine nomine. „Harc a nők választójogáért.” *Nemzeti Újság*, 1922. február 1.
- sine nomine. „Slachta Margit a nők választójogáért.” *Nemzeti Újság*, 1922. február 15.
- sine nomine. „Éles vita folyt a minisztertanácson a nyílt szavazásról.” *Nemzeti Újság*, 1922. február 28.
- sine nomine. „Slachta Margit jelölése.” *Nemzeti Újság*, 1922. március 3.
- sine nomine. „Törökné Kovács Hermin.” *Nemzeti Újság*, 1942. március 28.

Másodlagos források

- Asztalos, József. 1928. „Elemi népoktatásunk újabb fejlődése”. *Statisztikai Szemle* 6(12): 1270–328.
- Balázs Ágnes Mária. 2017. Slachta Margit az első női képviselő a magyar nemzetgyűlésben. *Acta Humana*, 5(1): 7–34. 2026. május 20. https://real.mtak.hu/122206/1/AH_2017_1_M_Balazs_Agnes.pdf
- Bodó, Béla. 2025. *Fekete humor és a fehérterror*. Budapest: Múlt és Jövő.
- Buzinkay, Géza. 1993. *Kis magyar sajtótörténet*. Haza és Haladás Közpolitikai Alapítvány. 2026. március 28. <https://mek.oszk.hu/03100/03157/03157.htm#1>
- Elekes, Dezső. 1927. „Az időszaki sajtó statisztikája”. *Statisztikai Szemle* 5(3): 250–71.
- Donáth, Péter. 2022. *A „bűnös, liberális Budapest” községi iskolái államosításának kísérlete 1919–1920-ban*. Budapest: Trezor Kiadó.
- Frank, Tamás. 2025a. „Klebelsberg Kuno hatalmi megnyilvánulása a tanító-

- sággal szemben és ennek reprezentációs dinamikája a politikai napilapokban 1926. május-júniusában – sajtóelemzés.” *Eruditio – Educatio* 20(4): 23–40. <https://www.doi.org/10.36007/eruedu.2025.4.023-040>
- Frank, Tamás. 2025b. „Oktatáspolitikai és szakértelem a székesfővárosban? Zilahi Kiss Jenő (1921) és Purebl Győző (1926) székesfővárosi oktatási tanácsnokainak sajtóreprezentációja.” *OXIP: Interdiszciplináris E-Folyóirat* 7(4): 63–79. <https://www.doi.org/10.35405/OXIPO.2025.4.63>
- Grayzel, Susan R. 2013. *Women and the First World War*. London-New York.
- Hatos, Pál. 2025. *Hideg polgárháború: Csonka-Magyarország születése 1919–1922*. Budapest: Jaffa Kiadó.
- Husztai-Szlama, Gabriella Zsófia. 2023. „»Vért lázító, hogy ezek után akadnak nők, kiknek kedvük van ellenségeink csipkéiben és selymeiben járni...« Ellenségkonstruálás a Fényűzés Elleni Liga tevékenységében”. *Sic Itur Ad Astra* 80: 65–94.
- Ignác, Károly. 2013. *Budapest választ. Parlamenti és törvényhatósági választások a fővárosban 1920–1945*. Budapest: Napvilág Kiadó. <https://www.szaktars.hu/napvilag/view/ignacz-karoly-budapest-valaszt-parlamenti-es-torvenyhatosagi-valasztasok-a-fovarosban-19201945-2013/?p-g=5&layout=s>
- Klestenitz, Tibor. 2010. „A tördőfés és az újságírók. Sajtóellenesség a keresztény-nemzeti kurzus éveiben 1919–1922.” *Médiakutató* 11 (2): 85–99.
- Mona, Ilona. 1992. „Slachta Margit és az iskolák államosítása.” *Magyar Egyház-történeti Vázlatok* 4(3): 127–32.
- Mona, Ilona. 1997. *Slachta Margit*. Budapest: Szent István Társulat. Budapest: Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár
- Nagy, Gyöngyi. 2025. *Bethlen Istváné asszonyai - A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének története 1918–1946*. Budapest: L' Harmattan.
- Petrás, Éva, Slachta Boglárka Lilla és Szabó Róbert (szerk.) 2021. *Slachta Margit beszédei a magyar parlamentben*. Budapest: Barankovics István Alapítvány-Gondolat Kiadó.
- Rudisch, Ferenc. 2025. „Az újságíróképzés és a sajtótudomány hazai intézményesüléstörténete a századfordulótól az 1930-as évekig”. *Médiakutató* XXVI (4): 33–44. <https://doi.org/10.55395/MK.2025.4.3>
- Sándorfi, Mária. 2004. „Az Országos Katolikus Nővédő Egyesület és a belőle kibontakozó mozgalmak Magyarországon a XX. sz. első felében”. *Magyar Egyház-történeti Vázlatok* 16 (1–2): 135–64.
- Sárai Szabó, Katalin. 2014. „Normakövető női emancipáció. A konzervatív nőmozgalom Magyarországon a 19. század végén, 20. század elején”. *Replika* 85–86 (1–2): 85–106.

- Sárai Szabó, Katalin. 2022. „Konzervatív nőmozgalmak a 19. század végén és a 20. század elején a nőtörténeti és egyháztörténeti kutatások tükrében”. In *Az egyháztörténet-írás története Magyarországon*. Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar.
- Sipos, Balázs. 2002. „Irodalom és újságírás viszonya a 20. század első felében Magyarországon”. *Médiakutató* 9(4): 65–77.
- Sipos, Balázs. 2015. Miként befolyásolta a nők magyarországi helyzetét az első világháború? In Majoros, István; Antal, Gábor; Hevő, Péter; M, Madarász Anita (szerk.) *Sorsok, frontok, eszmék: Tanulmányok az első világháború 100. évfordulójára*. 591–606. ELTE BTK
- Sipos, Balázs. é. n. „A nőkérdés a Horthy-korszakban”. *Rubicon Online*. https://old.rubicon.hu/magyar/nyomtathato_verzio/a_nokerdes_a_horthy_korszakban/.
- Somodi, Imre. 2026. Egy jezsuita állásfoglalás a nőkérdésben 1918-ból: Martinovich Sándor SJ Kereszténység és feminizmus című műve. Töprengések a nőtörténet-írás körül II. Konferenciaelőadás.
- Traina, Cristina L. H. 2024. „Christian Feminist Theological Ethics.” *St Andrews Encyclopaedia of Theology*. 2026. május 19. <https://www.saet.ac.uk/Christianity/ChristianFeministTheologicalEthics>